

Ambitieovereenkomst pilotproject Zandmotor

Natuurlijk werken aan de Delflandse Kust!

Versie 3 maart 2008

Ambitieovereenkomst Zandmotor

Ondergetekenden:

1. De provincie Zuid-Holland, vertegenwoordigd door gedeputeerde mevrouw H.M.C. Dwarshuis van de Beek, daartoe gemachtigd door de Commissaris van de Koningin, handelende ter uitvoering van het besluit van Gedeputeerde Staten d.d.....
2. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, vertegenwoordigd door de staatssecretaris mevrouw J.C. Huizinga - Heringa, mede namens de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
3. De gemeente Westland, vertegenwoordigd door de burgemeester de heer J. Van der Tak;
4. De gemeente Den Haag, vertegenwoordigd door de loco-burgemeester mevrouw J. Klijnsma;
5. De gemeente Rotterdam vertegenwoordigd door wethouder L.M.M. Bolsius, daartoe gemachtigd door de burgemeester;
6. Het Hoogheemraadschap van Delfland, vertegenwoordigd door de dijkgraaf, de heer mr. M.A.P. van Haersma Buma;
7. De Milieufederatie Zuid-Holland, vertegenwoordigd door de voorzitter, de heer F. de Jong.

Hierna tezamen ook te noemen "partijen"

Overwegende:

- 1) Dat partijen het belang onderschrijven van een verkenning van de mogelijkheden van aangroei van de kust door toevoeging van een overmaat aan zand aan het kuststelsel en gebruik makend van stromingspatronen in de Noordzee. Dit innovatieve concept wordt aangeduid als 'de Zandmotor';
- 2) dat de zandmotor een bijdrage levert aan de integrale ontwikkeling van de Delflandse kust, zoals onder meer is vastgelegd in de politieke uitspraken en plandocumenten van de afzonderlijke partijen, opgenomen in bijlage 1 bij deze overeenkomst;
- 3) dat onder integrale kustontwikkeling van de Delflandse kust moet worden verstaan het in samenhang ontwikkelen van aan de kust verbonden bestaande en nieuwe functies onder randvoorwaarde van veiligheid tegen overstromingen;
- 4) dat de provincie Zuid-Holland invulling geeft aan deze integrale opgave in een 'Kustprogramma' waarin gewerkt wordt aan een samenhangende aanpak van de plannen voor kustversterking (Zwakke Schakels), kustuitbreiding en gebiedsontwikkeling in relatie met de bereikbaarheid van het achterland;
- 5) dat partijen in het licht van de klimaatverandering¹ het belang onderschrijven van innovatie en kennisontwikkeling op het gebied van duurzame kustuitbreiding, En dat er in de Zuidvleugel van de Randstad behoefte is aan meer groen en recreatieruimte waarin ook de Delflandse kust een belangrijke rol kan spelen;²

---

¹ Zie voor de onderbouwing en betekenis van de klimaatverandering 'Het IPPC-rapport en de betekenis voor Nederland', Platform Communication on Climate Change (PCCC), mei 2007 en 'Climate Change 2007: The Physical Science Basis, Summary for Policymakers', Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), november 2007.

² Dit blijkt onder meer uit het onderzoek 'Tekorten aan recreatieruimte in de Zuidvleugel: input voor programma's voor uitbreiding Delflandse kust', Stichting Recreatie Kennis- en Innovatiecentrum, eindrapportage, oktober 2006.

- 6) dat de provincie Zuid-Holland als onderdeel van het Kustprogramma het initiatief heeft genomen tot het onderzoeken, ontwikkelen en realiseren van een innovatief concept van kustuitbreiding bij de Delflandse kust. In dit concept wordt een natuurlijke aangroei van de kust nagestreefd door toevoeging van een overmaat aan zand aan het bestaande kuststelsel en gebruik makend van de stromingspatronen in de Noordzee. Dit innovatieve en duurzame concept wordt aangeduid als 'de Zandmotor';
- 7) dat in de door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat opgestelde en door het kabinet goedgekeurde 'Watervisie' de Zandmotor is aangekondigd als een 'grootschalige proef naar de benuttingsmogelijkheden van de natuurlijke zandstroom voor de Zuid-Hollandse kust voor aanwas en ophoging van strand en duin ('zandmotor')³;
- 8) dat de werkelijke potenties, effecten, looptijd en het eindbeeld van het innovatieve kustuitbreidingsconcept nog nader onderzoek vragen;
- 9) dat het concept zeer geschikt is om gefaseerd te worden uitgevoerd. Op basis van monitoringsresultaten van een eerste uitvoeringsfase kunnen aard en omvang van vervolgfases worden bepaald;
- 10) dat bij de aanpak van de zwakke schakel Delflandse kust gekozen is voor een kustversterking die een goede basis biedt voor een verder aangroeiende kust;
- 11) dat partijen willen verkennen welke andere partijen kunnen worden betrokken bij het project Zandmotor, waarbij onder meer gedacht wordt aan kennis en innovatie en publiekprivate samenwerking;
- 12) dat het kabinet heeft ingestemd met het Kennisprogramma Building with Nature en de oprichting van de Stichting Ecoshape. Middels een uitvoeringsregeling zal het ministerie van Verkeer en Waterstaat subsidie verlenen voor kennisontwikkeling. In het programma is de pilot met de Zandmotor als interactieve case-study opgenomen.

Komen het volgende overeen:

Artikel 1. Aard en status van deze overeenkomst

Deze overeenkomst verwoordt de ambitie van partijen op basis van hun overtuigingen, inzichten en kennis op het moment van sluiten van de overeenkomst. De ambitie is vastgelegd in de vorm van een aantal bestuurlijke afspraken. Deze zijn niet in rechte afdwingbaar. Indien op basis van de ambitieovereenkomst nadere afspraken worden gemaakt, wordt per geval bepaald wat daarvan het juridische karakter is.

Artikel 2. Doel en onderwerp van deze ambitieovereenkomst

Met deze overeenkomst spreken partijen de ambitie uit om een innovatief en natuurlijk concept van kustuitbreiding te willen ontwikkelen door middel van een pilot voor de Delflandse kust. De pilot draagt de naam Zandmotor.

Deze overeenkomst heeft tot doel om het gezamenlijk en voortvarend optreden van partijen voor de ontwikkeling van de Zandmotor in gang te zetten en te bevorderen, met inachtneming van de in deze overeenkomst opgenomen doelen, randvoorwaarden en uitgangspunten en van de toepasselijke beleidsmatige en wettelijke kaders. Deze overeenkomst heeft alleen betrekking op de pilot met de Zandmotor.

Artikel 3. Doelen van de Zandmotor

---

³ 'Nederland veroveren op de toekomst, kabinetsvisie op het waterbeleid', Ministerie van VenW, 2007.

De klimaatverandering vraagt om innovaties op het gebied van kustonderhoud en kustversterking. Onderzoek heeft bovendien aangetoond dat er in de Zuidvleugel van de Randstad een dringende behoefte is aan groen en recreatieruimte. In de pilot Zandmotor wordt onderzocht hoe beide aspecten op een duurzame manier kunnen worden gecombineerd en gerealiseerd.

Het **hoofddoel** van de Zandmotor is het combineren van langere termijn veiligheid achter de Delflandse kust met meer ruimte voor natuur en recreatie in dit deel van de Zuidvleugel van de Randstad. De pilot Zandmotor is een middel om dit hoofddoel te bereiken. Door een pilot uit te voeren wordt nagegaan of het concept van kustuitbreiding gebruik makend van natuurlijke processen een substantiële bijdrage kan leveren aan beide aspecten van de hoofddoelstelling.

Op korte termijn is de veiligheid gewaarborgd door onder meer de aanpak van de Zwakke Schakels maar op langere termijn zal de klimaatverandering leiden tot een sneller stijgende zeespiegel. De zandmotor biedt de mogelijkheid om juist daar op te anticiperen. Ten eerste draagt de zandmotor bij aan het voor de veiligheid benodigde ophogen van het kustfundament. Ten tweede komt het zand door stroming en wind uiteindelijk in de duinen terecht. Hierdoor ontstaan robuustere duinen die nodig zijn voor de veiligheid op de langere termijn.

De Stichting Recreatie, Kennis- en Innovatiecentrum heeft op basis van haar onderzoek geconcludeerd dat er op het niveau van de gehele Zuidvleugel een fors tekort is aan ruimte voor recreatieve activiteiten. Dit is van invloed op de kwaliteit van het leef- en vestigingsklimaat in deze regio. De Delflandse kust biedt unieke kansen om natuur en recreatie te versterken en de Zuidvleugel van de Randstad weer een 'voortuin aan zee' te geven. De realisatie van recreatief groen is vanuit deze optiek een gewenst onderdeel van een kustuitbreiding van de Delflandse kust.

Een belangrijk **nevendoeel** van de Zandmotor is innovatie en kennisontwikkeling gericht op:

- natuurlijke manieren van dynamische kustontwikkeling in deltagebieden ('zeewaarts bouwen met de natuur'), zowel qua vorm, tempo en uitvoering;
- nieuwe manieren om met kustonderhoud en kustveiligheid om te gaan: van alleen zwakke plekken herstellen (re-actief) naar anticiperen op toekomstige klimaatontwikkelingen (pro-actief);
- het proces van samenwerking tussen partijen om de kustzone te ontwikkelen (sturingsarrangementen, functioneel aanbesteden, financieringsvormen, monitoring en kennisdoorwerking, omgaan met Basiskustlijn).

Om periodiek na te kunnen gaan in hoeverre de Zandmotor het hoofddoel en nevendoeel in de praktijk realiseert, wordt binnen de pilot Zandmotor een monitoringsprogramma opgezet voor de inhoudelijke en procesmatige onderdelen.

Bij aanvang van de volgende fase van de Zandmotor zullen het hoofddoel en het nevendoeel worden uitgewerkt in een **beoordelingskader**. Het beoordelingskader zal bestaan uit criteria waaraan de nog uit te werken alternatieven voor de Zandmotor zullen worden getoetst. Mogelijke criteria zijn onder meer: de omvang en aard van te realiseren natuur en recreatie, de bijdrage aan de langere termijn veiligheid en de kwaliteit en ontwikkelingsmogelijkheden van de badplaatsen. Criteria zijn ook de mogelijkheden voor fasering of aangroei van de

kust, kosten-effectiviteit en het onderhoud van de kust zoals de kostentechnische verhouding met regulier onderhoud op termijn.

De ambitie is om het concept van deze pilot bij succes verder uit te breiden. Als het concept van de zandmotor werkt en de pilot bij de Delflandse kust positieve resultaten oplevert, kan dat hier of elders langs de kust aanleiding zijn voor uitbreiding of verdere toepassing. Dat vraagt een apart besluitvormingstraject, waarbij rekening gehouden zal worden met nieuwe ontwikkelingen.

Artikel 4. Definitie van de Zandmotor

Onder de Zandmotor wordt verstaan het toevoegen van een overmaat aan zand aan het kuststelsel van Delfland, dat vervolgens door natuurlijke stromingsprocessen wordt herverdeeld en leidt tot kustuitbreiding. Afhankelijk van het gewenste tempo en de omvang van de kustuitbreiding kan de Zandmotor periodiek gevoed worden.

Ter verduidelijking van deze definitie geldt het volgende:

- De Zandmotor is geen reguliere zandsuppletie (een re-actieve ingreep gericht op herstel en onderhoud); het gaat om een pro-actieve ingreep waarbij een overmaat aan zand wordt aangebracht om een substantiële kustaangroei te realiseren. Om een indruk te geven is het streven om met de pilot een areaalwinst van circa 75 hectare te realiseren. Het is onderdeel van de pilot om uit te zoeken welke kustaangroei mogelijk is en hoe de areaalwinst op korte termijn effectief en efficiënt gerealiseerd kan worden, optimaal gebruik makend van natuurlijke processen.
- Er wordt gestreefd naar een optimaal gebruik van het natuurlijke transportsysteem van de zee, teneinde de dynamiek aan de kust te stimuleren;
- De Zandmotor komt niet in de plaats van bestaande kustversterkingsplannen. Het gaat om een aanvullende maatregel gericht op kustuitbreiding om te anticiperen op de langere termijn effecten van de klimaatverandering. Wanneer de Zandmotor succesvol is, kan deze de reguliere zandsuppleties voor kustonderhoud op langere termijn gaan vervangen;

Artikel 5. Randvoorwaarden

1. Het plangebied voor de Zandmotor bestaat uit de kuststrook tussen Hoek van Holland en Scheveningen (zuiderhavenhoofd). Optimalisatie van het ontwerp van de Zandmotor vanuit langetermijnveiligheid, natuur en recreatie en kwaliteit van de badplaatsen zullen bepalend zijn voor de precieze afbakening van het plangebied;
2. De kustuitbreiding wordt benut voor extensieve recreatie- en natuurdoeleinden. Vanwege het "zachte" en "dynamische" karakter van de Zandmotor is er op het zand van de Zandmotor geen ruimte voor woningen, bedrijven of andere vormen van permanente verstedelijking (de Zandmotor is geen nieuwe 'Noordzeepolder' bedoeld om in een verstedelijkingsbehoefte te voorzien);
3. Lopende projecten zoals de versterking van de zwakke schakel Delflandse kust, de aanleg van de duincompensatie en de aanleg van de Tweede Maasvlakte mogen in planning en uitvoering niet worden gehinderd door de Zandmotor;
4. Het huidige functioneren en de bereikbaarheid (via de vaargeul) van de Rotterdamse en Scheveningse haven, inclusief de Tweede Maasvlakte, mag niet worden belemmerd;
5. De Zandmotor mag geen vertraging of andere negatieve effecten veroorzaken voor door de gemeenteraad van de betrokken kustplaatsen goedgekeurde plannen op het

gebied van kustontwikkeling (denk aan de diverse plannen voor de ontwikkeling van badplaatsen langs de Delflandse kust);

6. Bij uitvoering van de Zandmotor dient het huidige recreatieve gebruik van de kust niet in gevaar te worden gebracht: de veiligheid voor recreanten en watersporters is hierbij een randvoorwaarde, zowel tijdens de uitvoerings- als de beheerfase. Verder is het van belang dat de Delflandse kust voor recreanten en watersporters aantrekkelijk blijft. De Zandmotor mag het beheer en onderhoud van de zeewering niet bemoeilijken.

Artikel 6. Uitgangspunten

1. De Zandmotor is één van de drie projecten in het Programma Kust van de Provincie Zuid-Holland. De andere twee projecten betreffen gebiedsontwikkeling en kustversterking. Bij gebiedsontwikkeling staat de samenhang tussen de kust en het achterland centraal. De Provincie Zuid-Holland bewaakt de samenhang binnen het programma en daarmee ook de samenhang tussen de Zandmotor en diverse kwaliteitsimpulsen in het achterland. Hiermee staat het project Zandmotor niet op zichzelf en wordt er mede voor gezorgd dat het nieuwe natuur- en recreatieareal in de toekomst goed zal worden ontsloten;
2. De aanlegdiepte en omvang van de Zandmotor kunnen variëren. De overmaat aan zand kan worden aangebracht in diverse uitvoeringsvormen. Nader onderzoek in de ontwikkelingsfase moet uitwijzen wat de verwachte effecten en kosten/baten zijn van diverse varianten. Op basis daarvan wordt een voorkeursalternatief voorgesteld;
3. De extra oppervlakte duingebied en strand die langs de Delflandse kust zal ontstaan draagt zichtbaar bij aan uitbreiding van de bestaande kuststrook en resulteert in extra oppervlakte duingebied en strand die zoveel mogelijk beschikbaar/toegankelijk is voor recreatie (opengesteld voor publiek).
4. Er zal actief gezocht worden naar kansen voor koppeling tussen de zandmotor, de versterking van de zwakke schakel Delflandse kust, de aanleg van de duincompensatie, de aanleg van de Tweede Maasvlakte en het onderhoud van de Euro-Maasgeul.

Artikel 7. Werkzaamheden op weg naar de Uitvoeringsovereenkomst

Partijen voeren ter uitvoering van deze ambitieovereenkomst de volgende activiteiten uit:

- 1) Het uitvoeren van de werkzaamheden die nodig zijn voor de komende fase, de ontwikkelingsfase, zoals beschreven in het procesontwerp (bijlage 2). Het betreft werkzaamheden die in het procesontwerp zijn geclusterd in drie sporen:
  - Planontwikkeling, waaronder de uitwerking van een programma van eisen en beoordelingskader, de scoping van alternatieven en het uitwerken van een businesscase (gericht op de financiering van de Zandmotor);
  - Procedures, waaronder het publiceren van een startnotitie als start van een milieueffectrapportage en de voorbereiding van de benodigde vergunningen en besluiten;
  - Consultatie, waaronder overleg met belangengroeperingen, de Bevoegde Gezagen, formele inspraak en diverse informatie- en communicatie-activiteiten.
- 2) Het bepalen - op basis van de resultaten van de ontwikkelingsfase - van het voorkeursalternatief als basis voor formele besluitvorming en uitvoering.
- 3) Het onderzoeken (en benutten) van de mogelijkheden van aanvullende financiering voor de uitvoering van het project;
- 4) Het onderzoeken van mogelijke samenwerkingsvormen tussen publieke en private partijen bij de realisatie van de Zandmotor en het bepalen van de meest gewenste

- rechtsvorm voor aanleg en beheer van de Zandmotor;
- 5) Het opstellen van een uitvoeringsovereenkomst, als resultaat van alle hiervoor genoemde activiteiten. Door ondertekening van deze overeenkomst besluiten de betrokken partijen of, en zo ja op welke wijze en onder welke randvoorwaarden, de uitvoeringsfase van het pilotproject Zandmotor kan starten. Deze uitvoeringsovereenkomst bevat tenminste bepalingen over de volgende onderwerpen:
    - Het programma van eisen behorend bij het voorkeursalternatief van de Zandmotor en de financiering van de Zandmotor;
    - De randvoorwaarden voor de realisatie van de Zandmotor;
    - De wijze waarop en de voorwaarden waaronder andere (private) partijen bij de realisatie, het beheer en de monitoring zullen worden betrokken;
    - De wijze waarop de uitvoeringsfase en de bijdrage van partijen daarin is georganiseerd.
  - 6) In de ontwikkelingsfase kunnen de volgende tussentijdse beslismomenten worden onderscheiden waarbij de stuurgroep besluit over het vervolg van het project:
    - a. vaststellen concept startnotitie
hiermee wordt vastgelegd welke alternatieven in de planvorming worden betrokken en op welke manier deze zullen worden beoordeeld.
    - b. keuze van het voorkeursalternatief
  - 7) Het, ter uitvoering van deze werkzaamheden, deelnemen in en bijdragen aan een nader in te richten projectorganisatie onder leiding van de Provincie Zuid-Holland en met inachtneming van de taakverdeling als verwoord in artikel 8.

Artikel 8. Organisatie en taakverdeling

Bij de op- en inrichting van de projectorganisatie als bedoeld in artikel 7, zesde lid gelden de volgende organisatorische uitgangspunten:

- 1) De Provincie Zuid-Holland continueert haar regierol voor de kustontwikkeling en treedt op als initiatiefnemer in de ontwikkelingsfase van de Zandmotor. Vanuit die rol treedt de provincie op als opdrachtgever voor de integrale planontwikkeling, levert zij de projectleider en stimuleert de samenwerking tussen alle partijen. In inhoudelijke zin bewaakt de provincie de samenhang van alle ontwikkelingen langs de Delflandse kust en bevordert de koppeling van veiligheid van de kust en ruimtelijke kwaliteit in dit deel van de zuidvleugel van de Randstad. In de uitvoeringsfase wordt er van uit gegaan dat Rijkswaterstaat de rol van initiatiefnemer voor wat betreft de Zandmotor zal overnemen;
- 2) Het project wordt aangestuurd door de Stuurgroep Kustontwikkeling met daarin onder meer de bestuurlijke vertegenwoordigers van partijen. De Stuurgroep heeft als taak de voortgang van het project te bewaken conform de overeengekomen doelen, randvoorwaarden en uitgangspunten. Waar nodig neemt de Stuurgroep maatregelen om afwijkingen te corrigeren en in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. De Stuurgroep vertaalt haar belang en ambities in opdrachten aan de Projectgroep. De Stuurgroep draagt zorg voor de inbedding in de reguliere besluitvorming en stelt (tussen)producten vast die in het kader van de plan- en besluitvorming - op weg naar een Uitvoeringsovereenkomst - worden opgesteld. De Stuurgroep is verantwoordelijk voor de beslissingen op de daarvoor in artikel 7, lid 5 en 6 aangewezen momenten. De Stuurgroep komt regelmatig bijeen met een frequentie van ongeveer eens per kwartaal;
- 3) In de Projectgroep Kustontwikkeling zijn partijen ambtelijk vertegenwoordigd. De Projectgroep bereidt de vergadering en de te nemen besluiten door de Stuurgroep

- voor en toetst de producten die in het kader van de plan – en besluitvorming worden opgesteld voorafgaand aan de besluitvorming door de Stuurgroep;
- 4) Het Programmabureau Kust Provincie Zuid-Holland levert met de programmadirecteur, de projectleider en de projectsecretaris het kernteam van de Projectgroep. Dit kernteam is verantwoordelijk voor de dagelijkse voortgang van het project Zandmotor. Het kernteam kan ervoor kiezen om voor de invulling van haar taken gebruik te maken van nog op te richten werkgroepen;
  - 5) Partijen stellen naar redelijkheid en in overeenstemming met de in deze overeenkomst vastgelegde ambitie hun kennis en ervaring op het gebied van gebiedsontwikkeling ter beschikking aan elkaar en zullen zich inspinnen voor een vlot verloop van de procedures die moeten worden doorlopen.

Artikel 9. Financiering

Het ministerie van V&W zegt 10 miljoen euro toe voor de uitvoering van een pilot met de verwachting dat andere partijen gaan bijdragen. Partijen spannen zich in om de aanvullende financiering van het project tijdig rond te krijgen. De financiering van de uitvoering van de pilot moet geregeld zijn bij de ondertekening van de uitvoeringsovereenkomst zoals bedoeld in artikel 7 lid 5. De provincie stelt financiële middelen ter beschikking om de planstudie te starten.

Artikel 10. Looptijd van de overeenkomst

Deze ambitieovereenkomst heeft een looptijd gelijk aan de ontwikkelingsfase van het procesontwerp als bedoeld in artikel 7, eerste lid (zie ook bijlage 2). Aan het eind van ieder kalenderjaar wordt de ambitieovereenkomst geëvalueerd en zonodig verlengd, aangepast of vervangen door één of meer in deze overeenkomst bedoelde vervolgspraken zoals de Uitvoeringsovereenkomst. Ook kan besloten worden deze overeenkomst te beëindigen.

Bijlage 1: Overzicht documenten

Deze bijlage bevat ter informatie een opsomming van relevante plandocumenten, brieven en moties die vooraf zijn gegaan aan het initiatief van de Zandmotor:

- Het streekplan Zuid-Holland West dat in februari 2003 is vastgesteld en waarbij de kust van het Westland is aangeduid als 'Zoekgebied Natuur' en als 'Studiezone';
- Het regionaal structuurplan Haaglanden (RSP) dat in februari 2002 is vastgesteld en waarin ten aanzien van de kustzone van het Westland wordt opgemerkt dat de gewenste ontwikkeling van de kustzone bestaat uit: zeewaartse versterking van de zeekering met landinwaarts meer ruimte voor landschappelijke waarden;
- De motie Hieltjes die in 2003 unaniem is aangenomen door Provinciale Staten waarin kustversterking in samenhang wordt gebracht met de veel bredere ruimtelijke opgave van de Zuidvleugel van de Deltametropool;
- De motie Geluk die in 2003 is aangenomen door de Tweede Kamer waarin de regering wordt verzocht samen met de Provincie Zuid-Holland binnen twee jaar een verkenning op te stellen van een integrale, multifunctionele, duurzame en gefaseerde kustuitbreiding;
- De brief (als reactie op de motie Geluk) van de toenmalige Staatssecretaris Schultz van Haegen en de toenmalige Minister Dekker d.d.11 mei 2006 aan de Tweede Kamer over de verkenning van de kustuitbreiding tussen Scheveningen en Hoek van Holland waarin zij concluderen dat nut en noodzaak voor kustuitbreiding in de komende 20 jaar vooral gevonden zullen moeten worden in de ruimtelijk-economische behoeften van de Zuidvleugel van de Randstad;
- Het gecombineerde Structuur- en Streekplan Rotterdam Rijnmond (RR2020) van oktober 2005 waarin de beleidskaart voor de kust een zeewaartse uitbreiding indiceert;
- Het "Kustboekje; groeien naar kwaliteit" Commissie Tielrooij, september 2006;
- De brief van de toenmalige Staatssecretaris Schults van Haegen en de toenmalige minister Winsemius aan de Tweede Kamer dd. 16 februari 2007 inzake de afrondende rapportage van de verkenning kustuitbreiding Scheveningen-Hoek van Holland (Motie Geluk);
- De schriftelijke reactie van 19 maart 2007 op de Zuidvleugelbrief waarin de VROM-raad, de Raad voor Verkeer en Waterstaat en de Raad voor het Landelijk gebied aangeven vooral de kust te zien als een majeur project dat extra investeringen van het Rijk nodig heeft. Het gaat hierbij om een integrale, op lange termijn gerichte ontwikkeling van de kust, waarbij de doelstellingen ten aanzien van veiligheid, waterbeheer, natuur, recreatie en hoogwaardige woonmilieus (met name transformatie van bestaand stedelijk gebied) met elkaar vervlochten moeten worden. De Delflandse kust biedt de kans om deze doelstelling op innovatieve wijze te combineren met kennisontwikkeling over nieuwe vormen van kustveiligheid en -onderhoud (bouwen met de natuur);
- De Watervisie van het kabinet van september 2007 waarin de Zandmotor wordt genoemd als grootschalige proef naar de benuttingsmogelijkheden van de natuurlijke zandstroom voor de Zuid-Hollandse kust voor aanwas en ophoging van strand en duin.

Bijlage 2: Procesontwerp Zandmotor

Voor de Zandmotor is in opdracht van de provincie Zuid-Holland een procesontwerp opgesteld. Het procesontwerp geeft in hoofdlijnen de aanpak weer om in de komende tijd de Zandmotor verder te ontwikkelen en uit te voeren. Het procesontwerp is gebaseerd op een inventarisatie van procedures, het krachtenveld, risico's en financieel-economische aspecten. Onderstaande figuur vat het procesontwerp samen. De uitvoeringsovereenkomst wordt eind 2009, begin 2010 voorzien. Het procesontwerp zal gedetailleerder worden uitgewerkt in een plan van aanpak.

